Generelle karakterbeskrivelser i UH-sektoren

Rapport fra en arbeidsgruppe oppnevnt av Universitets- og høgskolerådets utdanningsutvalg

Innhold

Deltagere ... 3
Mandat ... 3
Bakgrunn ... 3
UH-lovens §3-9(6): ... 3
Gjeldende karakterbeskrivelser ... 3
Det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket (NKR) ... 4
Læringsutbytte vs. læringsmål ... 4
Karakterbeskrivelser i andre land ... 5
Andre utdanningsnivåer i Norge ... 5
Behov for endring ... 6
Arbeidsgruppens vurderinger ... 6
Behov for karakterbeskrivelser ... 6
Hva sier forskningen? ... 7
Arbeidsgruppens forslag ... 7
Forslag a) Ingen karakterbeskrivelser, kun betegnelser ... 8
Forslag b) Endrede karakterbeskrivelser ... 8
Skalaen Bestått/ikke bestått ... 8
Arbeidsgruppens forslag ... 9
Andre tiltak for å samordne sensurpraksis ... 9
Ekstern sensur ... 9
Kalibrering av taus kunnskap ... 10
Tilbakemelding og vurdering for å fremme læring. ... 10
Fagspesifikke karakterbeskrivelser ... 11
Sensorveiledninger ... 11
Oppsummering ... 12
Konsekvenser og oppfølging ... 12
Vedlegg A - Alminnelige retningslinjer for sensorveiledning ved Universitetet i Bergen ... 1

Deltagere

Arbeidsgruppen ble oppnevnt av utdanningsutvalget i februar 2016, og har bestått av:

Leder, Prorektor Wenche Jakobsen (UiT, Norges arktiske universitet)
Professor Vidar Gynnild (NTNU)
Førsteamanuensis Per Manne (NHH)
Professor Arne Tjølsen (UiB)
Studie- og FOU-sjef Kjetil Solvik (NMH)
Student Susann Strømsvåg (NSO)

Seniorrådgiver Bente Ringlund Bunæs fra UHR-sekretariatet har fungert som sekretær for gruppen.

Mandat

Utdanningsutvalget har gitt arbeidsgruppen følgende mandat:

Arbeidsgruppen skal vurdere behov for, og eventuelt foreslå endringer i de generelle karakterbeskrivelsene på bakgrunn av erfaring med de nåværende beskrivelsene, innføringen av det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket og læringsutbyttebeskrivelser. Gruppen skal ta utgangspunkt i det arbeidet som ble gjort i 2008-2010.

Gruppen skulle opprinnelig rapportere til UHRs utdanningsutvalg innen 1. desember 2016, men fikk utsatt innleveringsfrist.

Bakgrunn

Det er fastsatt i *Lov om universiteter og høgskoler (UH-loven)* hvilke vurderingsuttrykk som skal benyttes i norsk høyere utdanning.

UH-lovens §3-9(6):

> *Vurderingsuttrykket ved eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering skal være bestått/ikke bestått eller en gradert skala med fem trinn fra A til E for bestått og F for ikke bestått.*

Dette ble innført i 2002/2003 i forbindelse med innføringen av kvalitetsreformen i norsk høyere utdanning.

Departementet har overlatt til sektoren å konkretisere hva som kjenntegner besvarelser som kvalifiserer til de ulike karaktertrinn, samt stå for samordningen av bruk av karakterskalaen.

Gjeldende karakterbeskrivelser

I 2002 ble det utarbeidet generelle karakterbeskrivelser for bokstavkarakterskalaen av Universitets- og høgskolerådet, og de ble revidert i 2004. Disse er implementert i institusjonenes

eksamensforskrifter. Gjeldende vurderingsuttrykk består av **et symbol** (A til F), **en karakterbetegnelse** (fremragende til ikke bestått) og **en karakterbeskrivelse**[1].

Det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket (NKR)

Nasjonalt kvalifikasjonrammeverk beskriver det norske utdanningssystemet slik det er. NKR gir en generell beskrivelse av hva alle kandidater på de ulike nivå kan ved fullført kvalifikasjon. For hvert nivå beskrives **læringsutbytte** i kategoriene kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse som skal være nådd ved fullført kvalifikasjon. Videre beskrives hvilke grader, titler, vitnemål, fag-/svennebrev og kompetansebevis som er knyttet til de ulike nivåene.

Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for de tre nivåene i høyere utdanning ble fastsatt i mars 2009, og skulle være implementert i all høyere utdanning innen utgangen av 2012.

NOKUT har informasjon om NKR på sine nettsider:

https://www.nokut.no/norsk-utdanning/nasjonalt-kvalifikasjonsrammeverk-for-livslang-laring/

Læringsutbytte vs. læringsmål

Kvalifikasjonsrammeverket fra 2009 (NKR) markerer et utdanningspolitisk veiskille her til lands med vekt på samordning av faglige krav på tvers av utdanningsløp og landegrenser. Kvalifikasjonene skal nå uttrykkes gjennom «læringsutbytte heller enn innsatsfaktorer, og beskrivelsene gjelder alle kandidater uavhengig av fagområde (ref. Kunnskapsdepartementet[2])». Hensikten var både å tydeliggjøre eksplisitte krav til studentene og å lette tverrinstitusjonelle utdanningsløp.

Før innføringen av kvalifikasjonsrammeverket var det vanlig å beskrive læringsmål for emner. I praksis benyttes begrepene om hverandre i dag. Dette er uheldig da de har ulikt meningsinnhold.

Læringsutbytte er en oversettelse av begrepet «learning outcomes» som viser til *what a learner knows or can do as a result of learning (Otter 1992, s. 1)*. Denne bygger på tankegods fra Outcome-Based Education (OBE) der følgende definisjon er mye benyttet:

> *Outcome-Based Education means clearly focusing and organizing everything in an educational system around what is essential for all students to be able to do successfully at the end of their learning experiences. This means starting with a clear picture of what is important for students to be able to do, then organizing the curriculum, instruction, and assessment to make sure this learning ultimately happens (Spady 1994, s. 1).*

I henhold til Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning (studietilsynsforskriften)[3] skal læringsutbyttet for et studietilbud beskrives i samsvar med Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. **Læringsutbytte** er her definert på følgende måte:

> *Det en person vet, kan og er i stand til å gjøre som et resultat av en læringsprosess. Læringsutbytte er beskrevet i kategoriene kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse.*

---

[1] https://www.uhr.no/_f/p1/i4bfb251a-5e7c-4e34-916b-85478c61a800/karaktersystemet_generelle_kvalitative_beskrivelser.pdf
[2] https://www.regjeringen.no/no/tema/utdanning/hoyere-utdanning/nasjonalt-kvalifikasjonsrammeverk/id564809/
[3] https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-02-07-137

Nivået på læringsutbyttet er avhengig av kompleksiteten av kunnskapen, ferdigheten og den generelle kompetansen.

I brev av 25.09.2009 (vedlagt) kommenterer departementet forholdet mellom karakterbeskrivelsene og det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket på følgende måte:

> *Det synes derfor for oss som at det er enighet om at læringsutbyttebeskrivelsene i kvalifikasjonsrammeverket er nøytrale beskrivelser av det læringsutbyttet alle kandidater skal ha oppnådd. Karakterer som blir gitt, vil gradere prestasjonene til den enkelte kandidat og vil si noe om kvaliteten på det læringsutbyttet kandidaten har tilegnet seg i det enkelte fag. Hvis studenten består faget, vil han eller hun uansett ha nådd det fastsatte læringsutbyttet, men kvaliteten kan variere.*

Læringsmål beskriver ikke hva kandidatene kan etter endt utdanning, men intensjonen om hva de skal kunne.

For utforming av *læringsmål* blir det såkalte SMART-prinsippet mye benyttet: Målene skal være *spesifikk, målbar, oppnåelig, relevant og tidsbestemt*.

Læringsmålene blir neppe oppnådd av alle som består emnet, men angir faglige ambisjoner.

Karakterbeskrivelser i andre land

I regi av EU-prosjektet Egracons (www.egracons.eu) er det utarbeidet en oversikt over karaktersystemene i ulike europeiske land[4]. I følge disse oversiktene har 21 av 29 land generelle betegnelser (excellent, very good, good osv.) knyttet til karakterene, mens bare to land har generelle karakterbeskrivelser (Danmark og Estland).

Andre utdanningsnivåer i Norge

Det benyttes karakterer i flere deler av det norske utdanningssystemet. Karakterskalaen i videregående opplæring er fastsatt i Forskrift til opplæringslova, §4-4:

> *§ 4-4.Karakterar i fag mv.*
>
> *Vurdering med karakterar skal givast med talkarakterar. Det skal brukast talkarakterar på ein skala frå 1 til 6. Berre heile talkarakterar skal brukast.*
>
> *Dei enkelte karaktergradene har dette innhaldet:*
>
> *a) Karakteren 6 uttrykkjer at deltakaren har framifrå kompetanse i faget.*
> *b) Karakteren 5 uttrykkjer at deltakaren har mykje god kompetanse i faget.*
> *c) Karakteren 4 uttrykkjer at deltakaren har god kompetanse i faget.*
> *d) Karakteren 3 uttrykkjer at deltakaren har nokså god kompetanse i faget.*
> *e) Karakteren 2 uttrykkjer at deltakaren har låg kompetanse i faget.*
> *f) Karakteren 1 uttrykkjer at deltakaren har svært låg kompetanse i faget.*

[4] http://egracons.eu/page/country-reports

I læreplanverket for videregående opplæring inngår eksamensveiledninger for hvert enkelt fag hvor forholdet mellom karakterer og måloppnåelse i faget beskrives. Det finnes ingen generelle beskrivelser utover det som fremgår av forskriften.

Behov for endring

De gjeldende karakterbeskrivelsene ble vedtatt i UHRs styre i 2004[5], og er implementert i institusjonenes forskrifter. Allerede i 2008 satte utdanningsutvalget ned en arbeidgruppe som skulle vurdere behovet for endringer i beskrivelsene. Dette ble gjort på bakgrunn av karakterundersøkelsene årene før og et ønske om å utrede hvorvidt det burde utarbeides egne karakterbeskrivelser for masternivået.

Arbeidet i 2008-2010 gikk parallelt med innføringen av det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket, og innføring av læringsutbyttebeskrivelser. Det endte med at UHRs styre i april 2010 fattet følgende vedtak:

> *Dagens generelle karaterbeskrivelser beholdes inntil institusjonene har fått mer erfaring med kvalifikasjonsrammeverket. Styret anmoder samtidig UHRs medlemsinstitusjoner og fagmiljø om å supplere de generelle karakterbeskrivelsene med fag- og nivåspesifikke karakterbeskrivelser.*

I forbindelse med karakterundersøkelsene i 2013 og 2014 ble også de generelle karakterbeskrivelsene problematisert, både med hensyn til språk (blanding av normbaserte og kriteriebaserte beskrivelser), forholdet til læringsutbyttebeskrivelser, og bruk av dårligste ståkarakter (E) i profesjonsstudiene.

Forholdet til læringsutbyttebeskrivelsene ble problematisert i rapporten fra 2008 og tilleggsrapporten fra 2009, men man hadde på det tidspunktet ingen erfaring med bruk av kvalifikasjonsrammeverket. Man foreslo imidlertid å fjerne begrep som «vurderingsevne» og «selvstendighet», og at denne kompetansen heller skulle fremgå av læringsutbyttebeskrivelsene. En slik endring vil medføre at utfordringene knyttet til at dårligste ståkarakter kvalifiserer for profesjonsutøvelse vil bli mindre.

Arbeidsgruppens vurderinger

Arbeidsgruppen deler synspunktene som fremkom av rapportene til arbeidsgruppen som ble satt ned i 2008, og mener at dagens karakterbeskrivelser ikke lenger bør benyttes.

Behov for karakterbeskrivelser

Helt siden A-F-skalaen ble innført har det vært knyttet karakterbetegnelser og -beskrivelser til bokstavsymbolene.

[5] https://www.uhr.no/_f/p1/i4bfb251a-5e7c-4e34-916b-85478c61a800/karaktersystemet_generelle_kvalitative_beskrivelser.pdf

Universitetsrådet avga i 1999 innstillingen Mål med mening[6] hvor det ble foreslått å innføre en nasjonal karakterskala med fem bestått-trinn (A-E), i tillegg til skalaen bestått/ikke bestått. I denne innstillingen ble det foreslått at «det enkelte karaktersymbol skal gis både en generell, kvalitativ beskrivelse og en fagspesifikk beskrivelse av vurderingskriterier som klargjør hva som skal til for å oppnå den enkelte karakter i det enkelte fag».

Målet med de generelle karakterbeskrivelsene er bl.a. at de skal bidra til en enhetlig bruk av karakterskalaen på tvers av fag- og institusjonsgrenser, samt at de skal gi informasjon til omverdenen om hva en karakter betyr. Som det fremgår av denne rapporten, viser forskning at målet om en enhetlig bruk av karakterskalaen ikke kan nås ved hjelp av skriftlige beskrivelser, men arbeidsgruppen mener at beskrivelsene likevel kan være viktige for å informere omverdenen. De generelle karakterbeskrivelsene kan tjene som informasjon til arbeidsgivere m.fl., men det er behov for andre tiltak og virkemidler for å fremme en enhetlig karakterbruk.

På et overordnet nivå er det en utfordring å finne beskrivelser som er generelle og allmenngyldige, samtidig som de gir mer informasjon enn dagens **karakterbetegnelser** (fremragende – meget god – god – nokså god – tilstrekkelig – ikke bestått), uten å beskrive kompetanse som skal fremgå av læringsutbyttebeskrivelsene.

Hva sier forskningen?

Den anerkjente evalueringsforskeren Dr. Royce Sadler skrev i 2014 artikkelen «The futility of attempting to codify academic achievement standards»[7], publisert i *Higher Education, Volume 67, Issue 3.* Hans konklusjon er at å beskrive standarder i form av ord, symboler eller diagrammer (kodifisiering) ikke fører til noen økt grad av felles forståelse for vurderingsuttrykkene. Den samme konklusjonen kommer Gunnar Bjølseth, Anton Havnes og Per Lauvås til i artikkelen «Lavt sensorsamsvar – kan det bedres?»[8], publisert i *Uniped, 04/2011.* Begge artiklene peker imidlertid på viktigheten av faglige diskusjoner om vurdering for å skape en større grad av felles forståelse.

Arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen anbefaler at man ikke lenger benytter dagens generelle karakterbeskrivelser.

Videre velger arbeidsgruppen å legge frem to forslag.

- Forslag a) er å ikke ha noen generelle beskrivelser, bare betegnelsene (som beholdes som tidligere).
- Forslag b) er nye beskrivelser som beskriver i hvor stor grad læringsutbyttet er oppnådd.

For begge forslagene vil informasjonen om at «betegnelsene (og ev. beskrivelsene) angir i hvilken grad studenten har oppnådd læringsutbyttet» være sentral.

---

6 https://www.uhr.no%2Fdocuments%2Fm_l_med_mening___utredning.pdf&usg=AFQjCNHEJkCt4G3aBByRT1pTOwnlTlwP2w&sig2=1xllbJ_Pyahzv-qkuhIMoQ&bvm=bv.134495766,d.bGg&cad=rja

7 https://link.springer.com/article/10.1007/s10734-013-9649-1

8 https://www.idunn.no/uniped/2011/04/lavt_sensorsamsvar_kan_det_bedres

Forslag a) Ingen karakterbeskrivelser, kun betegnelser

Symbol	Betegnelse
A	Fremragende
B	Meget god
C	God
D	Nokså god
E	Tilstrekkelig
F	Ikke bestått

Betegnelsene angir i hvilken grad studenten har oppnådd læringsutbyttet

Forslag b) Endrede karakterbeskrivelser

Symbol	Betegnelse	Beskrivelse
A	Fremragende	En fremragende prestasjon som klart utmerker seg
B	Meget god	En meget god prestasjon
C	God	En jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder
D	Nokså god	En akseptabel prestasjon med noen mangler
E	Tilstrekkelig	En prestasjon som tilfredsstiller minimumskravene, men heller ikke mer
F	Ikke bestått	En prestasjon som ikke tilfredsstiller de faglige minimumskravene

Betegnelsene og beskrivelsene angir i hvilken grad studenten har oppnådd læringsutbyttet

Skalaen Bestått/ikke bestått

Arbeidsgruppen er også bedt om å uttale seg om en eventuell beskrivelse av vurderingsuttrykkene bestått/ikke bestått.

Det ble i 2016 gjennomført en høringsrunde på en rapport[9] fra en arbeidsgruppe som utredet bruk av denne karakterskalen. De foreslo følgende beskrivelse av karakteren bestått:

> *Kandidaten har oppnådd kravene til læringsutbytte og viser nødvendige kunnskaper, ferdigheter og kompetanse.*

I høringsrunden kom det ulike synspunkter på denne formuleringen, og utdanningsutvalget valgte å be denne arbeidsgruppen vurdere beskrivelse også av karakteren bestått. De alternative forslagene var:

> *«Kandidaten har oppfylt kravene til læringsutbytte slik det fremgår av emnebeskrivelsen, og har tilfredsstillende kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.»*
>
> *«Kandidaten har oppfylt kravene til læringsutbytte i form av kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse.»*

Arbeidsgruppens forslag

I tråd med forslaget for A-F, vil arbeidsgruppen også for denne skalaen komme med to forslag for karakteren bestått:

> *Forslag A: Ingen beskrivelse*
>
> *Forslag B: Kandidaten har oppnådd kravene til læringsutbytte og viser nødvendige kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.*

Som det fremgår av bestått/ikke-bestått-rapporten anbefales det at denne karakterskalaen ikke knyttes til et bestemt punkt på bokstavkarakterskalaen, men kun relateres til hvorvidt læringsutbyttet for det aktuelle emnet er oppnådd.

Andre tiltak for å samordne sensurpraksis

Arbeidsgruppen er av den formening at generelle karakterbeskrivelser alene ikke er tilstrekkelig for å få til samordnet sensurpraksis. Alle skriftlige beskrivelser/veiledninger må i tillegg være gjenstand for dialog mellom fagpersoner, og opplæring av nye sensorer bør være et samspill mellom erfarne og nye sensorer hvor man sammenligner oppgaver og begrunner nivåfastsettelsen. Vi viser til UHRs veiledende retningslinjer for sensur[10], som ble fastsatt av styret i desember 2015.

Ekstern sensur

Universitets- og høyskoleloven har en bestemmelse om at *universiteter og høgskoler skal sikre at kandidatenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvet og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte. Vurderingen skal også sikre det faglige nivå ved vedkommende studium. Det skal være ekstern evaluering av vurderingen eller vurderingsordningene (§ 3-9 (1))*.

[9] https://www.uhr.no/_f/p1/iec171c06-38f2-4436-bce4-6621a6d32657/rapport_om_bestatt_ikkje_bestatt_10_112015.pdf
[10] https://www.uhr.no/temasider/karaktersystemet/veiledende-retningslinjer-for-sensur/

Det er bare for masteroppgaver ("ved bedømmelse av kandidatenes selvstendige arbeid i høyere grad") det kreves minst to sensorer, hvorav minst en ekstern.

Praksis på dette feltet varierer. Noen studieprogrammer og noen institusjoner har som hovedregel to sensorer på alle eksamener (hvorav en ekstern), mens andre benytter én intern sensor der loven åpner for det. UHRs veiledende retningslinjer anbefaler en videre bruk av ekstern sensor enn det loven krever.

I artikkelen til Bjørnseth, Havnes og Lauvås om sensorsamsvar[11], vises det til at et system med flere sensorer jevner ut forskjellene mellom ulike sensorers vurdering av et gitt studentarbeid.

Kalibrering av taus kunnskap

Evalueringsforskeren Royce Sadler har skrevet flere artikler og holdt innlegg på konferanser om hvordan vitenskapelig ansatte bør samarbeide og drive opplæring av nye sensorer, for å bli enige om standarder ved vurdering av studentprestasjoner. Han viser til at det er nødvendig med standarder som stabile referansepunkt for å vurdere studentprestasjoner, men at det ikke er mulig å definere disse skriftlig.

For å komme frem til stabile referansepunkt er Sadlers løsning at kollegaer leser oppgaver, sensurerer de og argumenterer for karakteren (triplets). Så møtes de, og diskuterer argumentene for karakterfastsettelsen. Nye oppgaver som sensureres sammenlignes med eksemplene. Nye sensorer må trene sammen med erfarne.[12]

Sadler har med dette utviklet en metode for internalisering av faglige standarder, slik at sensur kan fungere som vurderingsinstrument på grunnlag av taus (implisitt) kunnskap. Emnespesifikke karakterbeskrivelser/sensorveiledninger kan indikere kognitivt nivå, og dette synes desto mer nødvendig ettersom læringsutbyttebeskrivelsene er prestasjonsnøytrale. Det Sadler beskriver som «triplets» er en metode for å utvikle taus kunnskap rundt kriterier og standarder. Dette taler igjen for økt bruk av ekstern sensor med de muligheter dette gir til kalibrering av krav.

Tilbakemelding og vurdering for å fremme læring.

I stortingsmeldingen om utdanningskvalitet er *det understreket at det er vesentlig at prøvingen og vurderingen avdekker i hvilken grad studentene har oppnådd hele det fastsatte læringsutbyttet for studiet.*

Studiebarometeret[13] viser at til tross for kvalitetsreformens økte vektlegging av tilbakemelding og veiledning er det dette studentene er minst tilfredse med.

Fagmiljøene bør tilstrebe å gi flere og enda bedre tilbakemeldinger til studentene underveis i studieløpet om hvordan de ligger an. Slike tilbakemeldinger (formativ vurdering) er viktige for å

---

[11] https://www.idunn.no/uniped/2011/04/lavt_sensorsamsvar_kan_det_bedres

[12] https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiX4My5t4rcAhVMiaYKHW2HA7MQFggsMAA&url=http%3A%2F%2Fassessmentinmusic.com.au%2Fwp-content%2Fuploads%2F2012%2F06%2FRoyce-Sadlers-speaking-notes.docx&usg=AOvVaw1guUJl0o4Iwpm_nX8TCSGD

[13] http://www.studiebarometeret.no/

bevisstgjøre studentene og stimulere til fortsatt læring og utvikling. Videre er disse tilbakemeldingene viktig for at studentene skal utvikle evnen til å følge opp, evaluere og regulere egen læring.

Arbeidsgruppen anbefaler at det settes inn en innsats første året slik at studentene etter en eller flere avlagte sensurer får muntlig tilbakemelding fra faglærer/sensor slik at det skapes økt forståelse for læring og utvikling. Denne muntlige tilbakemeldingen utføres som en dialog mellom student og faglærer/sensor.

Arbeidsgruppen mener det er viktig at vurdering av studentenes kompetanse skjer på en rettferdig og faglig begrunnet måte, samtidig som summative vurderingsprosessen også skal bidra til økt læring hos studentene. Vurderinger bør være et virkemiddel for læring. For å bygge opp under dette er det viktig at det er tydelig for studentene hva de skal vurderes på, hvordan vurderingen foregår, og at de settes i stand til å forstå hvorfor deres arbeid ble vurdert som det ble. De generelle karakterbeskrivelsene er ikke et tilstrekkelig verktøy for å gi studentene denne kunnskapen. Arbeidsgruppen mener det er avgjørende at studentene får gode tilbakemeldinger på sine besvarelser for at vurdering skal bidra til videre læring og for at studentene skal få innsikt i hva de faktisk blir vurdert på.

Videre mener arbeidsgruppen at studentene i større grad enn i dag bør involveres og få innsikt i vurderingsarbeidet ved institusjonene. Dette kan blant annet gjøres ved å la studentene vurdere eget og hverandres arbeid, legge til rette for diskusjoner mellom studenter og de faglige ansatte om hvordan det arbeides med vurdering og karaktersetting, samt større åpenhet rundt kriterier for vurdering gjennom blant annet sensorveiledninger. Gjennom slike tiltak kan man utvikle en kultur for åpenhet rundt vurderingssituasjonen, som gir studentene nødvendig innsikt for å forstå hva som kreves av dem i en vurderingssituasjon og vurderingen som er gjort av deres arbeid. Det kan danne et grunnlag for at vurderingssituasjonen kan bidra til videre læring. Arbeidsgruppen tror også slike tiltak kan bidra til å redusere antall klager på eksamenskarakterer, da studentene selv vil være satt bedre i stand til å forstå hvordan og på hvilket grunnlag karakteren de har fått er satt, og å gjøre en faglig vurdering av hvorvidt de har grunnlag for å klage.

Fagspesifikke karakterbeskrivelser

Det er utarbeidet fagspesifikke karakterbeskrivelser for en god del fagområder. Da styret behandlet forslaget om nye generelle beskrivelser i 2010 anmodet de om at de generelle beskrivelsene suppleres med fag- og nivåspesifikke karakterbeskrivelser.

Eksisterende fagspesifikke karakterbeskrivelser som UHR-sekretariatet har oversikt over finnes på UHRs nettsider[14].

Sensorveiledninger

I henhold til UH-lovens § 3-9 (2) skal det utarbeides skriftlig sensorveiledning til alle eksamener. Dette er i tråd med UHRs veiledende retningslinjer for sensur. Et eksempel på retningslinjer for sensorveiledninger fra Universitetet i Bergen er vedlagt.

[14] https://www.uhr.no/temasider/karaktersystemet/karakterbeskrivelser/

Oppsummering

Arbeidsgruppens konklusjon er at dagens karakterbeskrivelser ikke lenger bør benyttes, og det primære endringsforslaget er at de heller ikke erstattes. Sekundært foreslås nye karakterbeskrivelser, som beskriver i hvor stor grad læringsutbyttet er oppnådd.

Arbeidsgruppen anbefaler i tillegg andre virkemidler for å samordne sensurpraksis:

- mer ekstern sensur
- opplæring av sensorer, og kalibrering av taus kunnskap
- økt grad av tilbakemelding og økt studentinvolvering i vurderingsarbeidet
- fagspesifikke karakterbeskrivelser og gode sensorveiledninger

Konsekvenser og oppfølging

Karakterbetegnelser og -beskrivelser er fastsatt i institusjonenes egne forskrifter. Disse må endres. Av hensyn til at karakterbeskrivelsene står på karakterutskrifter og vitnemål fra FS, bør innføringstidspunktet være likt for hele sektoren. Arbeidsgruppen anbefaler at det nedsettes en administrativ gruppe som går igjennom ulike juridiske og administrative utfordringer med endringen.

I tillegg må det fokuseres på formulering av gode læringsutbyttebeskrivelser og sensorveiledninger, samt fagspesifikke karakterbeskrivelser der dette ikke finnes.

Vedlegg A - Alminnelige retningslinjer for sensorveiledning ved Universitetet i Bergen

Vedtatt av Utdanningsutvalget i møte 13.11.2015. I kraft fra studieåret 2016/2017.

1. Utdanningsutvalgets vedtak.

a. Det skal utarbeides sensorveiledninger for all vurdering, jf. kapittel 6 i grads- og studieforskriften, jf. også §7.3.1 (5).

b. Sensorveiledninger skal bidra til å sikre at institusjonens plikt til faglig forsvarlig og upartisk prøving, samt til å sikre det faglige nivået ved studiet, jf. universitets- og høyskolelovens § 3-9 (1), blir oppfylt. De skal i størst mulig grad utformes slik at de støtter opp om andre kvalitetssikringstiltak (nivåkontroll e.a.).

c. Sensorveiledninger kan utformes for hver eksamen/vurdering, eller på andre måter. Fakultetet velger hvilken form for sensorveiledninger som skal brukes, og gir utfyllende retningslinjer.

2. Anbefalte retningslinjer for sensorveiledning til bruk for den enkelte eksamensoppgave

Av hensyn til god og grundig sensurering, og med tanke på sensorer som ikke selv har undervist i emnene, samt sikring av konsistent sensur ved eventuell klage, er det viktig å utarbeide gode sensorveiledninger til eksamensoppgavene. Sensorveiledning utarbeides av emneansvarlig(e).

Følgende punkter bør være med for skole- og hjemmeeksamener med oppgitte spørsmål:

- læringsutbytte

- pensum

- undervisning

- forventninger til besvarelser

Nærmere veiledning:

• Ta med læringsutbyttet for emnet. Det er dette studentene skal vurderes i forhold til. Punktene for læringsutbytte står i emnebeskrivelsen som finnes online:

[Sett inn relevante lenker]

• Oppgi relevante pensumdeler for hvert av eksamensspørsmålene (mest relevante artikler, bøker, osv.).

• For hvert eksamensspørsmål: Forklar gjerne hva som har vært vektlagt i undervisningen, hvordan tema er behandlet på forelesninger, om det er tatt opp i seminarer, obligatoriske eller andre oppgaver, o.l.

• For hvert eksamensspørsmål: minstekrav, gjennomsnittlig besvarelse, god besvarelse. Det bør beskrives hva som kan forventes av en gjennomsnittlig besvarelse, men også hva gode besvarelser kan tenkes å legge vekt på. Altså punkter som differensierer besvarelsene.

Sensorveiledninger skal etter UiBs grads- og studieforskrift være tilgjengelig for studentene (og andre) etter at sensur har falt.

Sensorveiledninger skal følges av (studieadministrasjonen sørger for dette):

- Oppgavesett

- Emnebeskrivelse

- Studiehefte (med pensumliste) og seminarhefte (der det finnes)

- Forklaring av karakterskala, nasjonalt fagråds generelle beskrivelser/krav